

**UNIVERZA V LJUBLJANI**  
**FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Žiga Eržen

**Pokonfliktna obnova in direktne tuje investicije:**  
**Študija podjetja De Beers v Angoli, Demokratični republiki Kongu in Namibiji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

**UNIVERZA V LJUBLJANI**  
**FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Žiga Eržen

Mentor: doc. dr. Erik Kopač

**Pokonfliktna obnova in direktne tuje investicije:**  
**Študija podjetja De Beers v Angoli, Demokratični republiki Kongu in Namibiji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

*Diplomsko delo posvečam puncici Sari, mami Mateji in očetu Aleksandru. Hvala za spodbudo pri končanju študija in podporo pri vseh mojih preteklih in bodočih podjetniških podvigih. V bližnji prihodnosti se vam oddolžim s kuščarji in flamingi.*

*Obenem se iskreno zahvaljujem svojemu mentorju doc. dr. Eriku Kopaču, za vso pomoč pri izdelavi naloge in čas, ki mi ga je namenil. Vaši nasveti so bili ključni za končanje te naloge.*

## **Pokonfliktna obnova in direktne tuje investicije: Študija podjetja De Beers v Angoli, Demokratični republiki Kongu in Namibiji**

Diplomsko delo govori o pokonfliktni obnovi in direktnih tujih investicijah na podlagi študije podjetja De Beers v Angoli, DR Kongu in Namibiji. Teoretični del opiše pokonfliktno obnovo in njene štiri temeljne dimenzije. V nadaljevanju je poudarek na ekonomski dimenziji pokonfliktne obnove ter kasneje na vplivu direktnih tujih investicij na državo prejemnico. Nato je predstavljeno podjetje De Beers, ki je opisano kronološko. Prav tako je predstavljena struktura podjetja, ki je ključna za razumevanje delovanja podjetja na trgu diamantov. Pri odgovarjanju na zastavljeno raziskovalno vprašanje je nato vsaka izmed držav razdeljena na tri dele. Po kratkem opisu države diplomsko delo govori o oboroženem konfliktu, pokonfliktni obnovi in nastopanju podjetja v prvih letih po končanem oboroženem konfliktu. Med opisanimi državami je nato izvedena primerjalna analiza, v kateri odkrivam razloge, zaradi katerih se je podjetje De Beers odločilo za morebitne direktne investicije ali pa razloge, zaradi katerih se zanje ni odločilo. Primerjalna analiza je izvedena na podlagi temeljnih štirih dimenzij pokonfliktne obnove, torej politične, družbene, ekonomske in varnostne.

**Ključne besede:** pokonfliktna obnova, direktne tuje investicije, De Beers.

## **Post-conflict reconstruction and foreign direct investment: Case study of the company De Beers in Angola, Democratic republic of Congo and Namibia**

The purpose of this bachelor thesis is to describe post-conflict reconstruction and direct foreign investment based on the study of the company De Beers in Angola, DR Congo and Namibia. The theoretical part describes the post-conflict reconstruction and its four fundamental dimensions. The following part is an emphasis on the economic dimension of post-conflict reconstruction and later on the impact of foreign direct investment on the recipient country. The structure of the company is also presented in the following chapter, since it is crucial to understanding the company's operations on the diamond market. In answering the research question, each country is divided into three main parts. After a brief description of each country, the thesis describes the history of armed conflict, post-conflict reconstruction and the company's operations in the first years after the end of armed conflict. A comparative analysis is then carried out between the countries described, in which I searched out the reasons why De Beers decided on potential direct investments or the reasons for which they didn't decide. The comparative analysis is based on the fundamental four dimensions of post-conflict reconstruction: political, social, economic and security.

**Key words:** post-conflict reconstruction, foreign direct investment (FDI), De Beers.

## VSEBINA

|                                                                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1 UVOD.....                                                                                                              | 6  |
| 2 METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR .....                                                                                  | 7  |
| 2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJEV PREUČEVANJA .....                                                                     | 7  |
| 2.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE .....                                                                                         | 7  |
| 2.3 METODOLOŠKI PRISTOP .....                                                                                            | 8  |
| 2.4 TEMELJNI POJMI .....                                                                                                 | 8  |
| 2.4.1 POKONFLIKTNA OBNOVA .....                                                                                          | 8  |
| 2.4.2 DIREKTNE TUJE INVESTICIJE .....                                                                                    | 9  |
| 3 EKONOMSKA DIMENZIJA POKONFLIKTNE OBNOVE .....                                                                          | 10 |
| 3.1 POVEZAVA MED POKONFLIKTNO OBNOVO IN DIREKTNIMI TUJIMI<br>INVESTICIJAMI .....                                         | 11 |
| 3.2 DIREKTNE TUJE INVESTICIJE V OBDOBJU POKONFLIKTNE OBNOVE IN<br>RUDNINSKO BOGATA OBMOČJA .....                         | 12 |
| 4 DE BEERS .....                                                                                                         | 14 |
| 4.1 ZGODOVINSKI PREGLED PODJETJA.....                                                                                    | 15 |
| 4.2 PODJETJE DANES .....                                                                                                 | 17 |
| 5 ANGOLA .....                                                                                                           | 19 |
| 5.1 ANGOLA IN POKONFLIKTNA OBNOVA .....                                                                                  | 20 |
| 5.2 AKTIVNOSTI PODJETJA DE BEERS V ANGOLI .....                                                                          | 21 |
| 6 DEMOKRATIČNA REPUBLIKA KONGO .....                                                                                     | 22 |
| 6.1 DEMOKRATIČNA REPUBLIKA KONGO IN POKONFLIKTNA OBNOVA.....                                                             | 23 |
| 6.2 AKTIVNOSTI PODJETJA DE BEERS V DEMOKRATIČNI REUBLIKI KONGO .....                                                     | 25 |
| 7 NAMIBIJA .....                                                                                                         | 26 |
| 7.1 NAMIBIJA IN POKONFLIKTNA OBNOVA .....                                                                                | 27 |
| 7.2 AKTIVNOSTI PODJETJA DE BEERS V NAMIBIJI.....                                                                         | 28 |
| 8 PRIMERJALNA ANALIZA POKONFLIKTNIH OBNOV IN DIREKTNIH TUJIH<br>INVESTICIJ PODJETJE DE BEERS V PREUČEVANIH DRŽAVAH ..... | 29 |
| 9 ZAKLJUČEK IN ODGOVOR NA RAZISKOVALNO VPRAŠANJE .....                                                                   | 31 |
| 10 LITERATURA .....                                                                                                      | 33 |

## 1 UVOD

Diamanti so od nekdaj sloveli kot luksuzna dobrina s krvavo preteklostjo. V revnejših državah, predvsem tistih, ki so izhajale iz oboroženih konfliktov, so predstavljali zno upanja, da si država zagotovi določen prihodek v začetni fazi. Ker države v obdobjih pokonfliktne obnove same nimajo znanja ali ustrezne infrastrukture za trženje in rudarjenje diamantov, se v veliko primerih zatečejo na pomoč k tujim podjetjem. Pomoč v večini primerov poteka preko direktnih tujih investicij v sodelovanju z državnimi podjetji.

Krhko ravnovesje oziroma neko minimalno ravnovesje, ki mora obstajati v državi, da ta pritegne tuje investicije, je v primarni vlogi države gostiteljice. V ekonomski dimenziji se sicer ta lahko v primarni fazi pokonfliktne obnove zanaša na tujo pomoč npr. Mednarodnega denarnega sklada, Svetovne banke ali katerekoli druge mednarodne finančne institucije, vendar za popolno oživetev gospodarstva to vendarle ni dovolj. Potrebne so sistemske reforme gospodarstva, s katerimi se načrtno privabi tuji kapital. In prav naravni viri oziroma v našem primeru diamanti, lahko tem državam oživijo gospodarstva. Pogoj za to je seveda zelo spretno, predvsem pa celostno strateško upravljanje, ki ga vodi dolgoročna vizija razvoja ostalih sektorjev v državi. Le tako se lahko zagotovi razvoj celotne družbe, saj izhaja primarno preko naravnih virov.

Preučevano podjetje De Beers ima za sabo dolgo zgodovino na področju diamantov. Korenine segajo v 19. stoletje, ko v Južni Afriki odkrijejo prva nahajališča kimberlita. Podjetje je od takrat naprej, praktično 100 let, vzdrževalo monopol na trgu diamantov preko zloglasne Centralne prodajne organizacije. Danes je monopol končan, a podjetje še vedno ohranja enega izmed najvišjih tržnih deležev na področju diamantov.

Angola, Namibija in Demokratična republika Kongo, so države, ki so izšle iz krvavih oboroženih konfliktov. Druga skupna točka vseh treh držav je, da so vse tri zelo bogate z nahajališči diamantov. In če poudarimo še tretjo skupno točko, ugotovimo, da so bile vse tri države v preteklosti (in seveda so še) pod drobnogledom podjetja De Beers. A vendarle obstajajo med državami razlike, ki so bile ključne pri usmerjanju direktnih tujih investicij podjetja v njih.

Moj namen diplomskega dela je, združiti znanja iz obramboslovja in ekonomije ter jih smiselno povezati pod okriljem pokonfliktne obnove, ki je po mojem mnenju ključna za nadaljnji razvoj celotnega spektra države, ki izhaja iz oboroženega konflikta, predvsem pa njenega

gospodarstva. Direktne tuje investicije v tej fazi pokažejo, da je država na pravi poti ekonomskega okrevanja in če so izvedene pravilno, omogočajo državi nadaljnjo gospodarsko rast. Napake v tej fazi je v prihodnosti izjemno težko popraviti. Preudarnost v tej fazi je še toliko bolj pomembna zaradi dejstva, da kot posledica venomer grozi novi oboroženi konflikt in povratak na *status quo*. Cilj obeh znanosti mora biti odkriti mehanizme, ki to preprečujejo.

## 2 METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR

### 2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJEV PREUČEVANJA

Predmet preučevanja diplomskega dela so direktne tuje investicije podjetja De Beers v Angolo, Demokratično republiko Kongo in Namibijo v obdobju pokonfliktne obnove.

Sprva bom predstavil oba temeljna pojma; pokonfliktno obnovo in direktne tuje investicije. Opisal bom povezavo med njima in njuno povezavo z rudninsko bogatimi območji. Nadaljeval bom z opisom podjetja De Beers, kjer se bom osredotočil na zgodovino delovanja podjetja od ustanovitve in vse do današnje razdelitve strukture podjetja.

V raziskovalnem delu bom vse tri preučevane države sprva na kratko predstavil, predvsem v smislu strukture nacionalnih gospodarstev in oboroženega konflikta, ki je pripeljal do potrebe po pokonfliktni obnovi. V naslednji točki se bom posvetil opisu izvedbe pokonfliktne obnove, ki je ključna za kasnejšo umestitev podjetja De Beers v ta proces. Cilj tega poglavja je postaviti trdne temelje in enotne izhodiščne točke za kasnejšo primerjalno analizo.

V sklopu primerjalne analize bom poiskal razlike in podobnosti med preučevanimi državami in investicijami podjetja v le-te, predvsem pa se bom osredotočil na dejavnike, ki so ključno vplivali na investicije.

### 2.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

Zastavljal sem si naslednje raziskovalno vprašanje:

*i.) Kateri so bili temeljni razlogi podjetja De Beers, ki so vodili do zmanjšanja oz. povečanja direktnih tujih investicij v preučevane države (Angola, Demokratična Republika Kongo in Namibija) v obdobju pokonfliktne obnove?*

Razloge v širšem smislu bom razdelil na varnostne, politične, družbene in ekonomske – enako kot so razdeljeni temeljni elementi pokonfliktne obnove.

## 2.3 METODOLOŠKI PRISTOP

V diplomskem delu bom uporabil primerjalno analizo primarnih in sekundarnih virov. Kot primarne vire bom uporabil uradne dokumente različnih institucij, kot sekundarne pa predvsem znanstvene članke, časopisne članke in knjige.

Diplomsko delo bo potekalo s kvalitativnim raziskovanjem, preko katerega bom primerjal dejavnike, ki so vplivali na povečanje oziroma zmanjšanje investicij podjetja De Beers v preučevanih državah.

## 2.4 TEMELJNI POJMI

Ključna temeljna pojma diplomskega dela sta pokonfliktna obnova in direktne tuje investicije.

### 2.4.1 POKONFLIKTNA OBNOVA

Pojem pokonfliktne obnove je skozi zgodovino dobival nove dimenzije. Vsi avtorji se strinjajo, da je glavni cilj pokonfliktne obnove določeno državo ali družbo pripeljati do stanja miru ali vsaj preprečitve nadaljnjih oboroženih konfliktov. V osnovi pokonfliktna obnova teži k konsolidaciji miru in varnosti ter doseganju trajnostnega socio-ekonomskega napredka v državah, ki jih je prizadel oboroženi konflikt (Tzifakis 2013).

Prav tako Garbova (2008, 96) trdi, da lahko v splošnem »koncept pokonfliktne obnove razumemo kot celoto prizadevanj za vsestransko (ponovno) graditev družbe, ki je bila vključena v oboroženi spopad in trpi zaradi posledic tega spopada«. Pokonfliktna obnova je torej pomemben proces, ki teži k obratu iz preteklega stanja oboroženega konflikta v stanje vsaj minimalne sprave. Vzpostavitev tega bistvenega stanja pa je nujni pogoj za nadaljnji razvoj vsake družbe.

Sama prekinitev oboroženega konflikta seveda še ne pomeni a priori nadaljnjega razvoja. Družbe, ki jih prizadenejo oboroženi konflikti, imajo statistično gledano zelo velike možnosti, da v zdrsnejo v nove oborožene konflikte. Ker oboroženi konflikti za seboj pustijo dolgoročne posledice v vseh sferah družbe, je na pokonfliktno obnovo nujno gledati široko, saj le tako lahko dolgoročno dosežemo spravo in posledično družbeni razvoj. Tako Tzifakis (2013) poudarja, da je »pokonfliktna obnova v širšem smislu razumljena kot kompleksni, holistični in multidimenzionalni proces, ki zajema trud, da obenem izboljša oborožene sile (obnova vladavine prava in vzpostavitev reda), politični sistem (upravljanje), ekonomski sistem

(sanacija in razvoj) in družbeni sistem (pravičnost in sprava)«. Širša definicija tako kaže na samo kompleksnost procesa, predvsem pa nakazuje na preudarnost, s katero je potrebno gledati v sklopu izvedbe samega procesa. Zanimarjanje kateregakoli izmed naštetih temeljnih elementov pomeni skoraj zagotovo težavnost oz. nezmožnost izpolnitve drugih.

Enake konstitutivne elemente pokonfliktne obnove izpostavlja tudi Del Castillo va (2008, 16–20), ki jih razdeli na: varnostno tranzicijo, politično tranzicijo, družbeno tranzicijo in ekonomsko tranzicijo. Avtorji se strinjajo da v ožjem kontekstu, pokonfliktno obnovo razdelimo na ta štiri temeljna področja.

Sicer z drugimi besedami, vendar v podobnem smislu enako izpostavlja Garbova (2009, 98–99) ko poudarja, da je »pokonfliktna obnova običajno zelo zapleten proces – poteka na številnih pomembnih področjih, od ravni posameznikov do velikih družbenih skupin, od lokalne do nacionalne vladne ali celo mednarodne ravni (npr. obnovitev ugleda v mednarodnih skupnostih), vključuje številne akterje, naslavlja in hkrati srečuje številne probleme itd«.

## 2.4.2 DIREKTNE TUJE INVESTICIJE

Tuje investicije razdelimo na dve ključni skupini, izhajajoč iz pravic upravljanja znotraj podjetij. Ti skupini sta portfeljske in direktne investicije.

»Direktna investicija je kategorija prekomejne investicije s strani rezidenta ene države (direktni investitor) s ciljem ustvariti dolgoročni interes v podjetju, (podjetje, ki prejema direktno investicijo) ki je rezident druge države kot direktni investitor« (Organisation for Economic Co-operation and Development 2008, 17). Transakcija torej mora imeti dolgoročni interes upravljanja prav tako pa mora v plačilni bilanci kapital zamenjati rezidentstvo, da lahko govorimo o tuji direktni investiciji.

Definicija nadaljuje (Organisation for Economic Co-operation and Development 2008, 17) da je »motivacija direktnega investitorja dolgoročno strateško povezovanje s podjetjem z interesom zagotoviti visoko stopnjo vplivanja na menedžment podjetja, v katerega investira.« Nadalje definicija tudi poda jasno ločnico, kaj je dolgoročni interes v tujem podjetju. »Dolgoročni interes se izkazuje z vsaj 10% deležem oz. volilno pravico v tujem podjetju« (Organisation for Economic Co-operation and Development 2008, 17). Prav to pa predstavlja tudi ločnico opredeljeno, na začetku med portfeljskimi in direktnimi tujimi investicijami.

Dolgoročnost pa se izraža tudi drugače. Takšni posli so praviloma zelo odvisni od stabilnosti okolja, kjer se nahajajo. De Gregorio (2003, 3) navaja, da »v primerih krize, direktne tuje investicije ne morejo tako zlahka zapustiti okolja, kot ga lahko bolj likvidne oblike kapitala.«<sup>1</sup>

Sama ločnica 10% je lahko tudi sporna, saj vedno ne pomeni, da s tem tuji investitor pridobi določeno upravljanje v podjetju. Z drugimi besedami, gre za definicijo, postavljeno za namene preučevanja plačilnih bilanc, kjer mora biti opredeljen določen prag za lažjo analizo. V praksi, so lahko tudi investicije v tuja podjetja, katerih delež znaša preko ali manj kot 10% na neki način portfeljske investicije. Družbe same znotraj svojega statuta določijo npr. glasovalne pravice posameznih lastnikov, kar pa lahko pomeni, da se prag zviša oz. zniža od definicijske predpostavke. Nujno je torej preučiti ali obstaja efektivno izvajanje upravljanja tujega investitorja, da lahko govorimo o direktni investiciji v polnem pomenu besede.

Direktnim tujim investicijam in portfeljskim tujim investicijam je skupno, da v obeh primerih investitorji težijo k povečanju zaslужka v prihodnosti in razpršitvi tveganja (Salvatore 2013, 373). A vendar imajo direktne tuje investicije svoje specifične cilje, različne od portfeljskih investicij.

Salvatore (2013, 373–374) izpostavi naslednje pomembne elemente, ki praviloma vodijo direktne tuje investicije:

*»-širitve na nove trge zaradi želje ohranjanja znanja (patenti in unikatni proizvodni procesi) in ohranjanja podjetju specifičnih poslovnih procesov;*

*-ohranjanje ali prevzem kontrole nad redkimi viri;*

*-izogibanje carinam;*

*-izkoriščanje subvencij, namenjenih določenemu sektorju;*

*-zavzetje deleža na oligopolnem trgu;*

*-prevzem trenutnega ali potencialno konkurenčnega podjetja.«*

### **3 EKONOMSKA DIMENZIJA POKONFLIKTNE OBNOVE**

Ekonomska dimenzija pokonfliktne obnove zajema večinoma naloge, kot so: razdeljevanje razbremenitvene pomoči, obnova fizične infrastrukture in poslopij, ponovna vzpostavitev socialnih služb, ustvarjanje primernih pogojev za razvoj zasebnega sektorja in implementacija ključnih strukturnih reform za makroekonomsko stabilnost in vzdržno gospodarsko rast

---

<sup>1</sup> Portfeljski tokovi in dolžniške oblike (Di Gregorio 2003, 3).

(Tzifakis 2013). Temelji ekonomske dimenzije pokonfliktne obnove se med seboj prepletajo in so soodvisni. Obnova fizične infrastrukture tako velikokrat poteka preko tujih podjetij, za kar je predhodno potrebno vzpostaviti pogoje za rast zasebnega sektorja (liberalizacija) in posledično začeti z ukrepi odpiranja domačega trga.

Podobno, vendar nekoliko širše, zastavi definicijo tudi Del Castillova (2008, 29) ki pravi, da ekonomska dimenzija pokonfliktne obnove »ne zajema samo rehabilitacije osnovnih storitev in ponovne izgradnje fizične ter človeške infrastrukture, ampak tudi stabilizacijo in strukturne reforme politike, ter prav tako vzpostavljanje trdnih makroekonomskih temeljev za vzpostavitev tržne ekonomije, ponovnega zagona investicij in sektorsko široko bazirane gospodarske rasti. Ti temelji vključujejo ugodno gospodarsko klimo, ustrezno financiranje in infrastrukturo za privatni sektor, efektivno birokracijo in primeren pravni, regulacijski in institucionalni okvir.« Tako kot obstaja povezava oz. prepletanje znotraj same ekonomske dimenzije pokonfliktne obnove, definicija jasno pokaže tudi prepletanje različnih dimenzij pokonfliktne obnove med seboj. Ekonomska dimenzija pokonfliktne obnove samostojno ne more biti uspešna, če niso zadoščeni tudi politični, družbeni in varnostni pogoji in obratno.

### **3.1 POVEZAVA MED POKONFLIKTNO OBNOVO IN DIREKTNIMI TUJIMI INVESTICIJAMI**

Vsaka država, ki se nahaja v obdobju pokonfliktne obnove, ima na začetku kot po pravilu probleme s pridobivanjem tujega kapitala. Razlogi za to se nahajajo v slabo zastavljenih temeljih na vseh štirih ključnih področjih države (političnem, varnostnem, družbenem in ekonomskem). Slaba likvidnost države, kot posledica oboroženega konflikta pomeni, da mora dodatni kapital pridobivati iz tujine. Načini, kako se tega države lotevajo, pa so med seboj lahko različni.

Kopač (2009, 81) poudarja, da so razvojne paradigme v »šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja poudarjale investicije v infrastrukturne projekte, državno intervencijo v gospodarstvo in uvozna nadomestila, ki so pomenila selektivne omejitve pri tujih investicijah.« Politično je vidno, da tukaj še ne govorimo o liberalni ekonomski politiki. Države so želele imeti v lasti ključne ekonomske dobrine ter omejevati tuje investicije, še posebej direktne tuje investicije.

Ekonomske politike se začnejo spreminjati v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je pri državah »prišlo do odločilnega koraka proti liberalni ekonomski politiki, ki je

spodbujala trgovino, privatizirala nacionalno infrastrukturo in opogumljala neomejene tuje investicije» (Kopač 2009, 81). To so s pridom izkoriščala predvsem multinacionalna podjetja, ki so tako dobila »zeleno luč« za brezkompromisno podjetniško udejstvovanje na trgih, kjer so se pravila šele vzpostavljala. Takšna paradigma se seveda ni izkazala za najuspešnejšo.

Danes se ekonomska paradigma spreminja in išče neko srednjo pot med poseganjem države in liberalizacijo trgov. Raziskovalna skupina Združenih narodov (Aginam in drugi 2008, 3) je podala mnenje o tem, kako bi tuje direktne investicije države v pokonfliktni obnovi morale sprejemati v prihodnje. Trdijo, da je spodbudna oblika direktnih tujih investicij za države v pokonfliktni obnovi tista, ki prioritizira kvaliteto investicije in ne samo količino investicije. Viden je torej prehod od videnja investicij v samo denarnem smislu, k iskanju neke dodane vrednosti za državo gostiteljico. To vrednost je potrebno razumeti v smislu novih delovnih mest za lokalno prebivalstvo, izobraževanja zaposlenih, dostojnega plačila zaposlenih, udeležb pri dobičku, itd. Enako izpostavlja Kopač (2009, 81) ko trdi, da nova paradigma zagovarja tuje investicije, vendar skladno z njimi tudi podjetniško odgovornost.

Novejša paradigma na področju direktnih tujih investicij že sama implicitno nakaže probleme prejšnjih. Tako se je tudi mednarodno pravo premikalo v smeri, da s tem, ko ga države sprejmejo v začetni fazi pokonfliktne obnove, zagotovijo vsaj neko minimalno varnost v odnosu do tujih investicij. Druga opcija, je da kar se da hitro začnejo s pridobivanjem svežega kapitala, da si zakonodajo na investicijskem področju izposodijo oz. delno prepisejo od druge države (Aginam in drugi 2008, 4). Država lahko tako na podlagi preteklih praks v globaliziranem svetu tako poišče sebi ustrezno pot v obdobju svoje obnove.

### **3.2 DIREKTNE TUJE INVESTICIJE V OBDOBJU POKONFLIKTNE OBNOVE IN RUDNINSKO BOGATA OBMOČJA**

Rudna bogastva veljajo za bolj ali manj omejena in praviloma regionalno determinirana. Že v prejšnjem delu smo izpostavili, da so naravni viri eden izmed najbolj zaželenih ciljev mednarodnih investorjev. Prav tako je nujno izpostaviti, da so v preteklosti ti že nastopali kot glavni razlog, zakaj so države zdrsnile v oborožene konflikte.<sup>2</sup>

Bray (2003, 288) opredeli primarne tehnične in ekonomske pogoje, ki jih rudarska podjetja zasledujejo pri potencialnih investicijah v tujo državo. Ti so:

---

<sup>2</sup> Npr. Sierra Leone, Angola, Liberija, itd.

- kakšna natančno je kvaliteta rudninskega depozita;
- kolikšna je cena ekstrakcije rude;
- za koliko časa rezerve zadostujejo;
- kakšni so obeti za ceno v obdobju izvajanja projekta;
- kolikšna je cena transporta izdelka na trg.

Ti pogoji, predvsem v državah, ki se nahajajo v obdobjih pokonfliktne obnove, pa seveda niso edini kriteriji na podlagi katerih se podjetja odločajo za direktne investicije v tujino. Za podjetja so zraven zgoraj naštetih tehnično-ekonomskih dejavnikov izjemno pomembni tudi trije dejavniki drugačne narave. Ti so: politični dejavnik,<sup>3</sup> varnostni dejavnik ter, danes vedno bolj, ugled in etika podjetja<sup>4</sup> (Bray 2003, 290–298).

Enako poudarjata Boege in Franks (2012, 87) ko trdita, da kakršnokoli nova izkopavanja oz. odprtja novih rudnikov na pokonfliktnem območju ne naletijo le na finančne, logistične in tehnične težave, temveč tudi – na celo bolj pomembne – enormne socialne in politične izzive. Avtorja (Boege in Franks 2012, 88) izpostavljata, da si podjetja pred vsemi ostali potrdili oz. licencami morajo, v izogib sprožitvi novega oboroženega konflikta, kot prvo pridobiti »potrdilo oz. licenco (domače) družbe«.

Skozi zgodovino so bila ta podjetja vse prevečkrat povezana z velikimi kontroverznostmi v njihovem delovanju. Bogastvo, ki so ga določeni državi prinesli naravni viri, je bilo velikokrat omejeno razdeljeno v samo določeno socialno ali etnično skupino ljudi, prav tako pa so vlade držav gostiteljic praviloma zanemarjale ostale sektorje, ki so ključni za celostni razvoj gospodarstva (Bray 2003, 289). Tako so države v začetni fazi pokonfliktne obnove želele izkoristiti potencial rudnin in mineralov, saj jim je to prinašalo najhitrejši zaslužek oz. dotok zelo pomembnega začetnega kapitala. Zaradi rizika državne nestabilnosti, ki so ga sprejeli tuji investitorji, pa so velikokrat morale pristati na izkoriščevalske pogoje, da je do investicij sploh prišlo. V tem primeru so direktne tuje investicije praviloma dosegle slab učinek na domača gospodarstva oz. so krize še bolj poglobljale.

---

<sup>3</sup> Predvsem liberalizacija trgov je ključni dejavnik za izvajanje aktivnosti rudarskih podjetij. Leta 1990 je tako samo nekaj afriških držav imelo odprt trg za tuja rudarska podjetja, do leta 1997 pa je že večina držav napisala nove zakonodaje, ki so olajšale izkoriščanje in investiranje tujcev v rudninsko bogata območja (Bray 2003, 290).

<sup>4</sup> Podjetja od leta 1990 zaradi razvoja modernih komunikacijskih naprav zelo previdno investirajo v države z dokazanimi kršitvami na področju človekovih pravic in korupcije, saj nevladne organizacije hitro mobilizirajo zelo učinkovite kampanje proti njim (Bray 2003, 294).

Obstajajo pa tudi dobri primeri tujih investicij na takšna območja. Kar je ključno pri takšnih primerih je, da kljub zelo veliki primerjalni prednosti na enem področju, poskušajo ta kapital razporejati tudi na druga področja, katera bodo sčasoma začela prinašati določene prihodke. To je izjemno pomembno z vidika dolgotrajne rasti, saj se le tako lahko zagotovi stabilnost v določeni državi (Gelb 2010, 1). Seveda pa je potencial, ki ga država ima za izvedbo diverzifikacije, odvisen od raznolikosti surovin, kapacitet populacije, kvalitete ključnega menedžmenta, itd. (Gelb 2010, 16). Tuje investicije tako morajo biti s strani države v pokonfliktni obnovi razumljene kot sredstvo dolgotrajne rasti in jih kot take tudi usmerjati. Tako ne preseneča, da države na nekaterih ključnih področjih omejijo obseg lastništva tujih podjetij, kot bo kasneje vidno pri preučevanem podjetju.

## 4 DE BEERS

Diamanti so že od nekdaj imeli vlogo luksuzne dobrine. Razlog zato tiči v tem, da jih je izjemno težko locirati, predvsem pa jih je težko izločiti od ostalih rudnin. Izvedba tega procesa sama po sebi kliče po razvijanju tehnologij, za katere pa so potrebne velike začetne investicije.

»Diamanti so v človeštvu omenjeni že v antičnih časih.<sup>5</sup> Svojo izjemno naravno vrednost nimajo samo zaradi redkosti, temveč tudi zaradi trdnosti in lepote samega dragocenega kamna. Te izjemne karakteristike so vodile k različnim legendam, ki so kamne povezovale z nadnaravnimi močmi« (Erich in Hausel 2002, 1). Pripisovala se jim je mitološka vrednost, za katero ne moremo trditi, da se je danes izgubila. Še vedno tako simbolično predstavljajo neko trdnost v zakonski zvezi (poročni prstan), zaradi cene še vedno predstavljajo statusni simbol bogatih, še vedno se uporabljajo v horoskopu, itd.

Trgovanje z diamanti kot surovino je v sredini 18. stoletja sprva potekalo pretežno v Indiji<sup>6</sup> in Braziliji. Z odkritjem diamantov v Južni Afriki v sredini 19. stoletja, pa je zaradi povečanega povpraševanja trgovanje naenkrat postalo manj dobičkonosno kot prej. (Business Insider 2011, 19. december). Kljub znižanju cen na trgu diamantov, pa je prav odkritje nahajališč v Južni Afriki tisto, ki je ključno za nastanek konglomerata De Beers.<sup>7</sup>

---

<sup>5</sup> Grška beseda *adamant* je bila sprva oblikovana za redke kamne že okoli 1200 pr.n.št. (Erich in Hausel 2002, 3).

<sup>6</sup> Indijo (natančneje regijo Golkonda) avtorja označujeta kot prvo območje, kjer je potekalo organizirano trgovanje in izkopavanje diamantov (Erich in Hausel 2002, 3-5).

<sup>7</sup> »De Beers« ime izvira od dveh bratov, katerih kmetijo je Cecil Rhodes odkupil in tam našel zelo bogato diamantno nahajališče (Business Insider 2011, 11. december).

Iskalci diamantov so na začetku praviloma želeli delovati samostojno, vendar so zaradi pomanjkanja rudninsko bogate zemlje in potrebe po vsaj minimalni skupni infrastrukturi bili prisiljeni živeti na skupnih omejenih območjih oz. naseljih. Le tako so se lahko borili proti kasneje prispelim in reševali medsebojne spore. Tvorili so t.i. rudarske komiteje, ki so podeljevali koncesije (praviloma za eno lokacijo ali največ dve) v določeni regiji (Kretschmer 1998, 1). Po podeljenih koncesijah in pravicah za določeno območje, so se posamezniki začeli združevati v vse večje skupine. Skupaj so tudi najemali ali kupovali opremo za pridobivanje diamantov, kar jih je še bolj združevalo (Kretschmer 1998, 1). Tako začne postajati evidenten premik k združevanju v podjetja na podlagi lastništva nad določenim delom ozemlja, ki je predpogoj za kasnejše želje po vzpostavitvah monopolov.

#### 4.1 ZGODOVINSKI PREGLED PODJETJA

Leta 1866 in 1869 so v Južni Afriki odkrili dva izmed največjih diamantov,<sup>8</sup> videnih do takrat. (De Beers Group 2017). To dejstvo, se je razširilo po svetu in Južna Afrika je začela postajati atraktivna za tujce. Eden izmed teh je bil Angleški poslovnež Cecil John Rhodes, ki je sprva oddajal v najem vodne črpalke in kmalu odkril, da gre za posel z izjemnim potencialom rasti (Kretschmer 1998, 1). Z denarjem, ki ga je pridobil iz te dejavnosti, je začel postopoma odkupovati zemljišča od manjših lastnikov. Tako je leta 1880 prvič nastalo podjetje z imenom De Beers (predhodnik današnjega podjetja), ki pa je takrat imelo veliko konkurenco v drugem podjetniku v takratnem času, Barney-u Barnato-u (Kretschmer 1998, 1). Med seboj sta se borila, kateri bo hitreje odkupil več zemljišč in posledično zagotavljal nižjo ceno, z dolgoročnim ciljem ustvariti monopol. S tem sta za nekaj let preplavila trg z izjemno nizkimi cenami diamantov, kar pa seveda ni bilo v interesu nobenega izmed njiju (De Beers Group 2017).

Leta 1887 je bilo samo še vprašanje časa, kdaj bo prišlo do prevzema enega podjetja s strani drugega. De Beers Mining Company to stori kot prvo in uspešno prevzame Barnato Diamond Mining Company,<sup>9</sup> za takrat astronomsko odškodnino 5.338.350,00 funtov.<sup>10</sup> Leta 1888 Cecil Rhodes družbo konsolidira ter tako postane edini lastnik južnoafriških diamantnih rudnikov. (Kretschmer 1998,1). S tem pridobi pravico do regulacije cene in prevzame skoraj popolni monopol na tržišču. To mu seveda ni moglo uspeti samostojno, saj je bilo obdobje, v katerem je prešel iz majhnega podjetnika v pravega magnata, zelo kratko. Skrivnost se je skrivala v tem,

---

<sup>8</sup> Diamant Eureka (21.25 karatov) in diamant Zvezda Afrike (83.5 karatov), ki je danes viden v Londonskem muzeju naravne zgodovine (De Beers Group 2017).

<sup>9</sup> Podjetje v lasti Barneya Barnato-a.

<sup>10</sup> Današnja vrednost, z upoštevanjem inflacije, znaša okoli 646 milijonov funtov.

da je Rhodes za pomoč pri prevzemanju konkurentov prosil družino Rothschild (Rothschild Archive 2017).<sup>11</sup> Prav tako pa je združil svoje cilje o enem podjetju na področju Kimberly-a z Alfredom Beit-om (Albrecht 2012, 42–53). Ti povezavi sta se v zgodovini podjetja izkazali za ključni strateški odločitvi.

Obenem je Rhodes prevzel tudi distribucijske poti preko »The Diamond Syndicate«,<sup>12</sup> vzpostavljenega v Kimberleyu,<sup>13</sup> saj so ostali mali proizvajalci imeli enak interes ohranjanja visokih cen z omejevanjem ponudbe diamantov (Kretschmer 1998, 1–2). Tako je De Beers dejansko začel nadzirati ne več samo proizvodni, temveč tudi prodajni del diamantnega trga. Leta 1890 še ustanovijo »The London Syndicate«, kjer se združi deset trgovcev z zagotovilo m celotnega odkupa diamantov, ki jih bo De Beers proizvedel (De Beers Group 2017).

Po tem času De Beers praktično vzdržuje svoj monopol na trgu brez večjih težav. V svetu pa takrat odkrijejo nova nahajališča diamantov (Sibirija, Avstralija in Vzhodna Afrika). Za podjetje je še pomembneje, da se pojavi še nov trgovec z zlatom Ernest Oppenheimer, ki svoje ambicije vidi tudi na trgu diamantov (Kretschmer 1998, 2). Svoje posle udejstvuje preko podjetja Anglo-American Corporation of South Africa, ki ga je ustanovil leta 1917 in še danes velja za trinajsto največje podjetje<sup>14</sup> na področju eksploatacije rud (Els 2017, 22. julij).

Oppenheimer, kot pretekli trgovec in poznavalec diamantov, si zastavi cilj zagotoviti mesto v upravnem odboru podjetja De Beers. Tako posledično do leta 1926 »naskrivaj« kupuje delnice, kadarkoli se na trgu pojavi priložnost (Kretschmer 1998, 2). S tem postopoma postane večinski lastnik podjetja in si zagotovi mesto predsednika uprave ter posledično kontrolo nad trgom diamantov. Kasneje njegov sin, Harry Oppenheimer, vzpostavi zloglasno Centralno prodajno organizacijo,<sup>15</sup> s katero prevzame tudi diamante vseh manjših proizvajalcev in preko katere zagotavlja distribucijo manjšim trgovcem. Vsi diamanti so tako šli skozi De Beers-ovo mrežo in vzpostavljen je bil *de facto* monopol (Kretschmer 1998, 2).

Za podjetje De Beers je zagotavljanje monopola temeljilo na tem, da odkupi zaloge diamantov, ki pridejo na trg z novih nahajališč ali pa da sam konsolidira ta nahajališča v svojo strukturo. Z odkritjem novih nahajališč v Kanadi, Rusiji in Avstraliji pa je to začelo postajati čedalje težje,

---

<sup>11</sup> N M Rothschild & Sons Limited je bila banka, ki je takrat bazirala v Londonu.

<sup>12</sup> Podaljšani distribucijski poti sta bili vzpostavljeni tudi v Londonu (»The Diamond Trading Company«) in Izraelu (»The Syndicate«) (Business Inside 2011, 11. December).

<sup>13</sup> Južna Afrika.

<sup>14</sup> Po ocenah iz leta 2017 vrednost podjetja znaša okoli 4,2 milijarde ameriških dolarjev (Els 2017, 22. julij).

<sup>15</sup> Ang. Central Selling Organisation (Kretschmer 1998, 2).

saj so države vedno bolj želele svoje diamante prodajati direktno in ne preko Centralne prodajne organizacije (Zimmisky 2013). Leta 1987 ima podjetje 90% tržni delež na področju proizvodnje in prodaje diamantov, leta 2012 pa ta delež pade že pod 40% (Zimmisky 2013). Rusija, trenutno največja proizvajalka diamantov, je sama nekaj časa prodajala De Beersu, vendar je za podjetje sčasoma postajalo preveč drago odkupovati njihove zaloge, saj jih je bilo enostavno preveč. Tudi kasnejši razpad Sovjetske zveze je za podjetje pomenil kup novih politik, ki so dragoceno surovino želele imeti zase. Da bi te diamante, ki so bili praviloma nižje kvalitete, lahko prodali, so začeli povečevati marketinške aktivnosti. Tako je nastala ena izmed najbolj znanih marketinški parol: »Diamanti so večni«.<sup>16</sup> S to parolo so ciljali predvsem na moške srednjega sloja, ki bi s tem izkazovali ljubezen svojim ljubljnim. Kljub temu da je bila kampanja izjemno uspešna v ZDA in na Japonskem (ter delno tudi drugod po svetu), De Beers ni mogel več zadrževati monopola na trgu (Zimmisky 2013).

Okoli leta 2000 vidimo še večji premik od nadziranja zalog k samostojnemu marketingu in grajenju lastnih blagovnih znamk. Tako so ustanovili prodajni znamki De Beers Jewellery in Forevermark, preko katerih neodvisno prodajajo svoje diamante (De Beers Group 2017). Kljub vsemu, pod svojo skupino še vedno zadržujejo podjetja, preko katerih potekajo dražbe, podjetja, preko katerih potekajo izkopavanja in podjetja, preko katerih poteka proizvodnja (De Beers Group 2017).

Leta 2011, ko podjetje zdrsne pod 40% tržnega deleža, se družina Oppenheimer odloči, da svoj celotni delež proda podjetju Anglo American PLC. (Zimmisky 2013). Družina je za svoj 40% delež v podjetju prejela kupnino 5,1 milijarde ameriških dolarjev (The Economist 2011). Leta 2016 pa podjetje proda eno izmed največjih in zgodovinsko najpomembnejših nahajališč v Južni Afriki Kimberly, podjetju Ekapa Minerals (Pty) Limited (De Beers Group 2017).

## 4.2 PODJETJE DANES

De Beers Group je največje podjetje na področju diamantov, danes v 85% last podjetja Anglo American PLC. in 15% v lasti Republike Bocvane. Skozi podjetje De Beers in njegove partnerje se danes pridela približno tretjina svetovnih diamantov glede na tržno kapitalizacijo. Podjetje danes zaposluje okoli 20.000 ljudi in ga vodi Bruce Cleaver (Anglo American 2017). Strukturo podjetja lahko v grobem razdelimo na štiri temeljne dele: izkopavanje, proizvodnja, dražbe in lastne blagovne znamke (direktna prodaja).

---

<sup>16</sup> Ang. The Diamonds Are Forever.

Izkopavanje in proizvodnja danes potekata na področju Bocvane, Kanade, Južne Afrike in Namibije (De Beers Group 2017). Podjetje se na teh območjih večinoma združuje z drugimi, praviloma državnimi podjetji, da lahko pridobi koncesije za izkopavanja. Tako v tem delu najdemo podjetje Debswana (Pty) Ltd. in podjetje Namdeb Holdings,<sup>17</sup> ki sta v polovičnem lastništvu podjetja De Beers Group in polovičnem lastništvu držav (De Beers Group 2017). V Kanadi in Južni Afriki je lastništvo nad izkopavanjem in produkcijo večinsko v lasti podjetja.

Posebej je potrebno omeniti še hčerinsko podjetje Element Six Industrial Diamonds, ki se ukvarja z izdelavo supermaterialov oz. izdelavo umetnih diamantov. Znotraj tega podjetja, ima De Beers Group polno lastništvo nad tehnološkim delom podjetja in 60% lastništvo nad delom, ki se ukvarja z izdelavo in razvojem abrazivov. Drugi, 40% lastnik, ki dela z abrazivi, je Belgijsko podjetje Umicor (Element Six Industrial Diamonds 2017). Ta podatek je pomemben, ker kaže na prehod podjetja k umetno ustvarjenim diamantom. Zaradi velike konkurence in vedno večje uporabe diamantov v industrijske namene je bil po prekinitvi monopola ta korak za De Beers nujen.

Na področju dražb, podjetje še vedno deluje precej podobno, kot je delovalo v preteklosti. Skozi svojo mrežo De Beers pooblasti določeno število podjetij, ki si za določeno obdobje zagotovijo odkup večjih količin diamantov. Izbor med ta podjetja, je od nekdaj veljal za članstvo v eminentni družbi diamantnega trga. 90% prodaje neobdelanih diamantov poteka preko takšnih dražb, ki jih De Beers izvaja preko De Beers Global Sightholders (Rowley 2016, 5) Znotraj tega dela podjetja so izpostave v Južni Afriki,<sup>18</sup> Bocvani<sup>19</sup> in Namibiji (De Beers Group 2017).<sup>20</sup> Drugi del t.i. dražbenih prodaj je De Beers Auction Sales, ki funkcionira v Antwerpnu, Dubaju, Hong-Kongu, Singapurju in Tel Avivu (De Beers Group 2017). Razlika teh dražb od »Sightholders« dražb je v tem, da tukaj lahko sodelujejo vsi, tudi tisti, ki so že prej kupili pakete kot povabljeni. Obratno je možno samo, če ljudje izkažejo redno in finančno dovolj veliko zgodovino nakupovanja od podjetja, da jih ta povabi in sprejme kot svojega rednega partnerja (Rowley 2016, 5).

Največji delež kupcev preko dražb predstavljajo državljani Indije (34%), za njimi si sledijo Belgijci (24%), Bocvanci (12%), Južnoafričani (6%), Izraelci (6%), Švicarji (5%) itd. (Rowley

---

<sup>17</sup> Namdeb Holding se na znotraj deli še na kopenski (Namdeb Diamond Corporation) in obmorski (Debmairine Namibia) del (De Beers Group 2017).

<sup>18</sup> Sightholders Sales South Africa. Lastništvo De Beers Group znaša 74% (De Beers Group 2017).

<sup>19</sup> DTC Botswana. Lastništvo De Beers Group znaša 50% (De Beers Group 2017).

<sup>20</sup> Namibia DTC. Lastništvo De Beers Group znaša 50% (De Beers Group 2017).

2016, 7). Glede na zgodovinske centre, kjer so se diamanti pojavljali, in kje so z njimi trgovali, takšno razmerje ne preseneča.

Pri direktni prodaji podjetje še vedno vzdržuje svoji znamki De Beers Jewellery in Forevermark (De Beers Group 2017). Preko njiju se skušajo približati posameznikom, ki želijo kupiti manjše količine obdelanih diamantov oz. teh že dodanih v kakšno obliko nakita. Ta del deluje kot podaljšana roka dražbene prodaje, vendar slednje še vedno predstavlja bistvo poslovanja podjetja.

De Beers ima znotraj sebe tudi Mednarodni inštitut za ocenjevanje in raziskovanje diamantov<sup>21</sup> preko katerega želi zagotavljati kakovost diamantov, ki preidejo skozi njihove laboratorije (The International Institute of Diamond Grading & Research 2017). Podobno, vendar nekoliko drugačno vlogo opravlja Inštitut za vrednotenje diamantov.<sup>22</sup> Ta neodvisno ocenjuje diamante, ki jih stranke pošljejo, ker niso prepričane o njihovi vrednosti ali kvaliteti. (International Institute of Diamond Valuation 2017).

Za podjetje lahko rečemo, da je danes strukturno bolj razširjeno, kot je bilo nekoč. To lahko pripišemo spremenjenim tržnim razmeram, ki danes več ne dovoljujejo takšnih združevanj podjetij, kot smo jim bili priča v preteklosti. Če se prej podjetju ni bilo treba posvečati tržnim aktivnostim, je danes to nuja, saj le tako lahko ohranja svoj tržni delež nasproti konkurenci. Kljub vsemu je bilo leto 2016 za podjetje dobro. Ustvarili so 6.1 milijard ameriških dolarjev prihodkov, kar je 30% več kot leto prej. Razlog zato tiči predvsem v povečanem povpraševanju po neobdelanih diamantih,<sup>23</sup> rezih v stroških in ugodnih menjalnih tečajih. (Graff 2017).

## 5 ANGOLA

Republika Angola (nadalje Angola) leži na jugozahodnem delu Afrike in se razprostira na okoli 1,25 milijona kvadratnih kilometrih. Država ima približno 26,6 milijona prebivalcev (2015) z največjim mestom Luando, ki leži na zahodnem delu države, ob obali. Država je urejena z večstrankarskim predsedniškim sistemom. Predsednik v sebi združuje funkcijo predsednika republike, predsednika vlade in glavnega izvršilca oboroženih sil (Nations Online 2017).

---

<sup>21</sup>Ang. The International Institute of Diamond Grading & Research.

<sup>22</sup>Ang. International Institute of Diamond Valuation.

<sup>23</sup> 5.6 milijarde ameriških dolarjev predstavljajo prihodki iz strani neobdelanih diamantov (Graff 2017).

Gospodarstvo Angole glede na BDP v grobem razdelimo na: agrikulturo (9,6%), industrijo (65,8%) in storitve (24,6%). Ključni sektor države je rudarski sektor, ki predstavlja več kot 50% celotnega BDP-ja (Economy Watch 2010). Pomembno je poudariti, da je Angola ena izmed najbolj bogatih držav na področju olja. Tako zaseda, glede na rezerve ki jih ima, kar 17. mesto na svetu (World Atlas 2017). Druga najpomembnejša naravna surovina so diamanti, kjer se glede na zaloge nahaja na 7. mestu na svetu, predstavljajo pa okoli 5% celotnega državnega GDP-ja (Said 2013). Na letni ravni Angola izvozi za nekaj več kot milijardo ameriških dolarjev grobih diamantov (Kimberley Process 2017).

Angola je leta 1974 zaključila vojno za neodvisnost, s čimer je postala neodvisna od Portugalske. Obdobje, ki je sledilo, je bilo posledica boja za prevlado v državi, saj se tri največje skupine<sup>24</sup> niso mogle poenotiti kdo je legitimni naslednik oblasti (Modern Conflicts 2017). Pomembno je poudariti tudi, da je vsako izmed gibanj imelo podporo v takratnih političnih blokih kot posledico hladne vojne. Oboroženi konflikt, ki je trajal kar 27 let, je za posledico pustil 4 milijone razseljenih ljudi in po nekaterih ocenah pustil 800.000 smrtnih žrtev, po drugih pa vse tja do 1,5 milijona žrtev (Modern Conflicts 2017, Global Policy Forum 2017). Državljanška vojna se je tako končala leta 2002, kar označujemo tudi za začetek pokonfliktne obnove države.

## 5.1 ANGOLA IN POKONFLIKTNA OBNOVA

Generalni sekretar<sup>25</sup> Organizacije Združenih narodov (nadalje OZN) je leta 2002 sprejel poročilo, predano Varnostnemu svetu, kjer poziva h konsolidaciji miru in oblikovanju nove misije, ki bi bila razdeljena na dva stebra. Prvi steber bi se ukvarjal s političnimi, vojaškimi in dejavnostmi človekovih pravic. Drugi steber bi imel za nalogo poskrbeti za humanitarne probleme, ekonomsko rekonstrukcijo in razvoj države (Global Policy Forum 2017). V poročilu generalni sekretar OZN meni, da samo donacije ne bodo dovolj, da se vzpostavi normalno delovanje (Poročilo generalnega sekretarja Organizacije Združenih narodov o Angoli 2002).

Kar se tiče direktnih investicij v obdobju pokonfliktne obnove, je Angola bila (tako kot tudi nekaj ostalih držav v Afriki) sprva blokirana s strani mednarodnih denarnih institucij, kar pa je leta 2004 nadomestila z velikimi investicijami iz Kitajske. Pomanjkanje infrastrukture in

---

<sup>24</sup> UNITA – ang. National Union for the Total Independence of Angola (Nacionalna unija za popolno neodvisnost Angole); MPLA – ang. Peoples Movement for the Liberation of Angola (Ljudsko gibanje za osvoboditev Angole); FNLA – ang. National Liberation Front for Angola (Nacionalna osvobodilna fronta Angole).

<sup>25</sup> Takrat Kofi Annan.

podjetij, ki bi bila sposobna uresničiti velike projekte, je Kitajska izkoristila za t.i. R4I<sup>26</sup> investicije (Zongwe 2010). V obdobju pred končanjem oboroženega konflikta so tudi Združeni narodi prisotni z dvema misijama: UNMA<sup>27</sup> in UNOA.<sup>28</sup> Namen prve je bil, da vzpostavi normalno delovanje institucij in skrbi za humanitarne aspekte (še pred podpisom mirovnega sporazuma). Druga, ki jo nasledí, pa je imela zraven humanitarne naloge še nalogo nadzorovanja premikanja oboroženih sil (Paulo 2004, 30–31).

Problema, ki še danes ostajata v Angoli, sta predvsem dva. Angola je še vedno preveč odvisna od svojih naravnih virov (predvsem olja) in kot taka ni uspela uspešno razčleniti oz. razpršiti svojega gospodarstva (Beck 2012). Pojavlja se torej klasični problem ekonomije naravnih virov v obdobjih pokonfliktne obnove. Kljub velikim izdatkom za infrastrukturo ta sama brez vsebine ni dovolj za dolgotrajno gospodarsko rast. Drugi, še vedno prisoten problem v Angoli, pa je svoboda in demokracija za svoje občane (Beck 2012). Čeprav se država navzven morda zdi kot demokratična, veliko poročil temu trdi nasprotno. Po indeksu korupcije je tako država še vedno na 164. mestu na svetu, kar pa je še najbolj zastrašujoče pa je, da gredo rezultati v zadnjih letih na slabše (Transparency International 2017). Tudi sprava med vojskujočimi stranmi še ni popolna in občasno še vedno obstajajo napetosti. Če vse dejavnike, ki so temeljni za uspešno pokonfliktno obnovo, združimo, lahko vidimo, da ima Angola še vedno zelo velike možnosti, da zdrsne nazaj v oborožen konflikt.

## 5.2 AKTIVNOSTI PODJETJA DE BEERS V ANGOLI

Podjetje je bilo prisotno v Angoli že pred začetkom osamosvojitvene vojne leta 1975 (Laxmidas 2014). Čeprav nikoli ni bilo prisotno s fizično infrastrukturo v državi, je redno odkupovalo diamante iz te države, a nikoli ni šlo dlje od tega. Razlog zato tiči tudi v tem, da je prevladujoča politična večina v času oboroženega konflikta prezirala podjetje zaradi njegovega monopola na trgu. Ker so kljub temu pokupili praktično vse, kar je bilo na trgu (legalnem in ilegalnem), so bili leta obtoženi direktni pomoči UNITA gibanju, ki je bila znana po financiranju svojih vojaških operacij preko prodaje diamantov (Economist 2004). Tako so od sredine devetdesetih let odkupovali diamante, ki jih je bilo po nekaterih ocenah za 1,2 milijarde ameriški dolarjev na leto. De Beers seveda takšne količine ni mogel pustiti priti na trg in ogroziti njegov monopol,

---

<sup>26</sup> R4I – ang. Resource for Investment (Naravni viri v zameno za investicije). Kitajska doktrina, ki s tem, da gostujoči državo vzpostavi kritično infrastrukturo v zameno prejme deleže v podjetjih ali boljše pogoje pri izvažanju naravnih virov (Zongwe 2010).

<sup>27</sup> Ang. United Nations Mission in Angola – Misija Združenih Narodov v Angoli.

<sup>28</sup> Ang. United Nations Office in Angola – Pisarna Združenih Narodov v Angoli.

obenem pa ključno zanihati ponudbo in posledično ceno diamantov, kar bi za podjetje pomenilo pravo katastrofo (Berman in Goldman 2003).

Zaradi prej naštetega je De Beers državo leta 2001 zapustil. Leta 2005 so se v državo vrnil in začel izvajati raziskovalne dejavnosti skupaj z nacionalnim podjetjem Endiama.<sup>29</sup> Te so potekale vse do leta 2012, vendar se kljub investicijam v raziskovalno dejavnost podjetje ni odločilo za vstop na trg Angole (Laxmidas 2014). Vsa podjetja, ki želijo izvajati izkopavanja v Angoli, so namreč zavezana vstopiti v skupno lastništvo z Endiamo. Predvidena lastniška struktura bi znašala: 49% De Beers in 51% Endiama, skupno podjetje pa bi imelo ekskluzivno lastništvo na najdiščih, ki bi jih odkrili v sklopu raziskovanja (BBC 2005). Danes na tem področju, pod istimi pogoji, že deluje De Beers-ov veliki konkurent -Rusko podjetje Alrosa (Laxmidas 2014). Podjetje je v lasti Lev-a Levieva, ki bil je včasih eden izmed registriranih odjemalcev Centralne prodajne organizacije. Sčasoma mu poslovanje, v katerem je bilo vodilo »vzami ali pusti«, ni bilo dovolj in se je odločil pričeti sprva preko Rusije in nato preko Angole razbijati njegov monopol (Berman in Goldman 2003).

Podjetje danes z infrastrukturo, prodajo in predelavo ni prisotno v Angoli (De Beers Group 2017). Sicer so leta 2014 začeli ponovno razmišljati o raziskovanju novega predela države, vendar trenutno ni nobenih indikatorjev o njihovi prisotnosti v državi skozi direktne investicije.

## 6 DEMOKRATIČNA REPUBLIKA KONGO

Demokratska republika Kongo (nadalje DR Kongo) leži v centralnem delu sub-saharske Afrike in se razprostira na približno 2,35 milijona kvadratnih kilometrih. Država ima približno 71,2 milijona prebivalcev (2015) z največjim mestom Kinšaso, ki leži na zahodnem delu države (Nations Online 2017). DR Kongo je urejena kot polpredsedniška republika in je zaradi svoje velikosti razdeljena na 26 provinc (The World Factbook 2017).

Gospodarstvo DR Konga, glede na BDP, razdelimo na: proizvodnjo (27,4%), agrikulturo (20,6%), transport in komunikacije (14,4%), poslovne storitve (6,6%), rudarstvo (4,6%), itd. Delež rudarstva se v zadnjih letih znižuje zaradi vladnih programov, ki namenjajo večji poudarek ostalim sektorjem (Trustfull 2015). DR Kongo velja za državo s tretjo največjo zalogo diamantov, kar skupaj znaša kar 19% celotne svetovne zaloge (Said 2013). Na letni ravni izvozi

---

<sup>29</sup> Državno podjetje, z ekskluzivno pravico izkopavanja na področju Angole.

DR Kongo za približno 230 milijonov ameriških dolarjev grobih diamantov (Kimberley Process 2017).

Njegove velikanske zaloge naravnih virov in genocid v sosednji Ruandi sta bila ena izmed glavnih razlogov za nenehne izbruhe konfliktov v DR Kongu. Prva vojna v DR Kongu se je začela leta 1996 in trajala do leta 1997. Glavni razlog za konflikt je bil skoraj milijon beguncev, ki so prečkali mejo na vzhodu DR Konga, kot posledica razmer v sosednji Ruandi. Tako leta 1997 Laurent Kabila, s svojo ADFL<sup>30</sup> zavzame Kinšaso in postane predsednik (Global Security 2017). Za tem je sledila druga vojna, ki se je začela leta 1998 in je trajala do leta 2003. Uvod so bili propadle mednarodne povezave predsednika Kibale. Ko je želel pozvati vse tuje sile, da zapustijo DR Kongo, je nasilje znova izbruhnilo, saj tega niso želeli storiti (Global Security 2017). Leta 2001 je bil izveden atentat na predsednika Kabilo. Nasledil ga je njegov sin Joseph Kibala. Leta 2003 je bil aprila podpisan Pretorijski sporazum v Sun City-u v Južni Afriki, kar je bil povod za umik tujih čet iz DR Konga in umiritvi razmer. Po različnih ocenah so vsi oboroženi konflikti terjali več kot pet milijonov žrtev (Global Security 2017).

Kljub vsem prizadevanjem oboroženi konflikti niso nikoli popolnoma izginili iz DR Konga. Tako smo tudi kasneje ponovno priča sporadičnim izbruhom predvsem v provincah severnega in južnega Kivu-ja na meji z Ruando (Global Security 2017). Tako še danes ne moremo popolnoma trditi, da je DR Kongo država, v kateri ni konfliktov. Občasna obdobja še vedno obstajajo, ko ni zagotovila, ali bo država znova zdrsnila v oborožene boje ali pa na pot stabilizacije in vsesplošne rasti.

## **6.1 DEMOKRATIČNA REPUBLIKA KONGO IN POKONFLIKTNA OBNOVA**

Pokonfliktna obnova v DR Konga velja za eno izmed najzahtevnejših v zgodovini človeštva. Za našo analizo je bistveno obdobje po drugi vojni, torej od leta 2003 naprej. Lokalni akterji dajejo poudarek predvsem pobotanju dolgotrajno sprtih strani, kar uresničujejo na različnih nivojih (Hellmüller 2015, 3).<sup>31</sup> Zaradi velike količine različnih etničnih skupnosti in krvave preteklosti je sprava eden izmed največjih izzivov pokonfliktne obnove DR Konga.

Mednarodni akterji so se bolj skoncentrirali na izgradnjo same države po zahodnem modelu ter posledično prevzemom države nad legitimno uporabo oborožene sile. Poudarek je bil tako na

---

<sup>30</sup> ADFL – ang. Alliance for Democratic Forces for the Liberation of Congo (Naveza demokratičnih sil za liberalizacijo Konga).

<sup>31</sup> Ti nivoji so: kreacija različnih mrež za sodelovanje, direktna mediacija v sporih, aktivnosti ozaveščanja, vključevanje skupnost v skupne socio-kulturne projekte, itd. (Hellmüller 2015, 3).

razoroževanju, demobilizaciji in reintegraciji (Hellmüller 2015, 3). Tako sta bili vzpostavljeni misiji OZN, z resolucijo Varnostnega sveta 1279, imenovani MONUC<sup>32</sup> in kasneje preimenovano v MONUSCO.<sup>33</sup> Leta 1999 je bil cilj misije sprva nadzorovanje umika oboroženih sil ter prekinitev ognja, leta 2006 pa je bila prisotna pri nadzorovanju prvih demokratičnih volitev v DR Kongu po 46 letih (Združeni Narodi 2017). Ime misije se zamenja leta 2010 z resolucijo Varnostnega sveta 1926. Njen mandat je misiji dal na razpolago vsa sredstva da ščiti civiliste, humanitarno osebje in zaščitnike človekovih pravic, prav tako pa podpira vlado DR Konga pri konsolidaciji in implementaciji miru (Združeni Narodi 2017). Misija obstaja še danes.

Vlada je začela z reformami, da bi okrepila vladavino in transparentnost v industrijah, povezanih z naravnimi viri (les, rudarstvo in olje) in okrepila splošno poslovno okolje (World Bank 2017). S tem se je država včlanila v organizacijo EITI,<sup>34</sup> ki podpira odprti in odgovorni menedžment naravnih virov (Extractive Industries Transparency Initiative 2017). Do leta 1990 je bila večina infrastrukture na rudarskem področju pod državnim lastništvom. Za tem letom, s podporo mednarodnih institucij, pa država želi ponovno pridobivati tuje investicije (Kiende 2015, 21). Leta 2002 pa je vlada DR Kongo sprejela vrsto ukrepov (podprtih s strani Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke) za povečanje tujih direktnih investicij v rudarski sektor. Davčne, finančne in regulacijske spremembe so imele za cilj pridobiti investicije v rudarski sektor in s profitom od tam vlagati v splošni gospodarski napredek države (Kiende 2015, 25). Tako leta 2003 vidimo skoraj 5% povečanje direktnih tujih investicij (takrat se podpiše tudi mirovni sporazum), vendar so se do leta 2006 nekoliko ustavile zaradi še vedno nestabilnega okolja. Leta 2007 znova poskočijo, vendar so kasneje žrtev globalne finančne krize, ki je tuje direktne investicije glede na celotni BDP skoraj prepolovila (Kiende 2015, 27). Kar se diamantov tiče, industrijski diamanti praktično izginejo iz proizvodnje do leta 2010, medtem ko okrasni diamanti vzdržujejo letno izkopavanje okoli 20 milijonov karatov (Kiende 2015, 29).

Bistveni razlogi, ki še danes preprečujejo tuje direktne investicije v DR Kongo, so: politična nestabilnost, stroški delovanja posla, korupcija, slaba infrastruktura, možnost ponovnih oboroženih konfliktov, itd. (Kiende 2015, 30–39).

---

<sup>32</sup> MONUC – ang. United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo (Misija Združenih Narodov v Demokratični republiki Kongo).

<sup>33</sup> MONUSCO – ang. United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo (Stabilizacijska misija Združenih Narodov v Demokratični republiki Kongo).

<sup>34</sup> EITI – ang. Extractive Industries Transparency Initiative (Iniciativa za transparentnost ekstraktivnih industrij).

## 6.2 AKTIVNOSTI PODJETJA DE BEERS V DEMOKRATIČNI REUBLIKI KONGO

De Beers je v preteklih letih iz DR Konga odkupoval diamante, ki so bili na razpolago, in jih prodajal preko svoje Centralne prodajne organizacije. Večina teh diamantov od leta 1960 je bila odkupljena od državnega podjetja Societe Miniere de Bakwanga<sup>35</sup> (nadalje MIBA) na dražbah. Leta 1981 pa je se je takratni predsednik Mobuta odločil nacionalizirati MIBA in ustanoviti svoje prodajne organizacije: eno Londonu in dve v Antwerpnu. Kljub temu je De Beers v vmesnem obdobju še vedno odkupoval njihove zaloge. Kot nekakšno kazen pa je ceno industrijskih diamantov z dumpingom spravil tako nizko, da je bil Mobuta prisiljen začeti prodajati nazaj direktno De Beers-u. Kasneje tega leta se je odločil sektor liberalizirati ter prepustiti trgu upravljanje z diamantnimi nahajališči (Smillie 2010, 121). Podjetje je diamante od države odkupovalo do leta 1999.

Podjetje je leta 2003, ko je zavladal minimalni mir, in je država DR Konga naznanila izdajo licenc, napovedalo svoj ponovni vstop v državo. To obdobje je potekalo 4 leta po tem, ko je podjetje uradno prenehalo kupovati diamante iz te države zaradi začetka tožbe (JCK 2003). Leta 2004 je podjetje končalo z zavrnitvijo tožbe, v kateri so jih obsojali sodelovanja pri t.i. krvavih diamantih,<sup>36</sup> s katerimi so podpirali oboroženi konflikt v DR Kongu. Obtoženi so bili, da so preko Centralne prodajne organizacije kupovali diamante od treh podjetij, ki so te pridobivale ilegalno iz DR Konga v času oboroženih spopadov. Kljub neuspeli obtožnici, so Združeni narodi uvrstili podjetje na seznam tistih, ki kršijo mednarodne poslovne smernice (Telegraph 2004).

Od leta 2005 je podjetje raziskovalo različna depozite v DR Kongu, vendar je podjetje leta 2009 ustavilo raziskovanje 14 najdišč kimberlita in odpovedalo svoje investicije v državo (Bavier 2009). Raziskovanje je opravljalo skupaj združeno z državnimi podjetjem MIBA in z podjetjem Bugeco,<sup>37</sup> s katerim bi vstopili v skupno lastništvo v primeru pozitivnih rezultatov raziskav(Bavier 2009).<sup>38</sup>

Razlog, da se podjetje ni odločilo vstopiti v državo, ni samo finančna kriza, temveč predvsem osebnost predsednika Kabile. Ko je stopil na oblast, so verjeli, da gre za poštenega politika, ki bo državo vodil po demokratičnih standardih in vzpostavil pozitivno okolje za tuje investicije

---

<sup>35</sup> Državno podjetje v lasti DR Kongo.

<sup>36</sup> Sinonim za ilegalno kupljene diamante iz vojnih žarišč, s katerimi se nadalje financira oboroženi konflikt (Kimberley Process 2018) .

<sup>37</sup> Manjše Belgijsko rudarsko podjetje, ki je danes prisotno v severnem delu DR Konga.

<sup>38</sup> T.i. opcijska pogodba.

(Kavanagh in drugi 2016). Tako so kot glavni razlog opredelili, da okolje, v katerem bi podjetje delovalo, ni takšno, da bi se sami počutili dobro. S tem so imeli v mislih predvsem politične in etične probleme, ki bi jih takšno delovanje imelo in posledično kritiziranje podjetniške odgovornosti podjetja v prihodnje.

## 7 NAMIBIJA

Republika Namibija (nadalje Namibija) leži v jugozahodni Afriki in se razprostira na približno 825.000 kvadratnih kilometrih. Država ima približno 2,48 milijone prebivalcev (2015) z največjim mestom Windhoek, ki leži v centru države. Država je razdeljena na izvršilno, zakonodajno in pravosodno vejo oblasti, s predsedniškim političnim sistemom (Nationas Online 2017).

Gospodarstvo Namibije, glede na BDP, razdelimo na: agrikulturo (31%), industrijo (14%) in storitve (54%). Pri tem podatku ni zanemarljivo, da je okoli polovica prebivalcev nezaposlenih (Index Mundi 2017). Leta 2013 je Namibija zavzemala 1,3% delež na trgu diamantov, po zalogi pa je še vedno uvrščena na sedmo mesto (Said 2013). Na letni ravni Namibija izvozi za približno 677 milijona ameriških dolarjev grobih diamantov, vendar je pri tej državi potrebno poudariti, da je tudi uvozila za približno 238 milijonov grobih diamantov (Kimberely Process 2017).

Namibija je svojo samostojnost pridobila leta 1990, pred tem pa je bila pod okupacijo Južne Afrike, s katero (in njenimi zaveznici) je od leta 1966 trajal oborožen konflikt, imenovan Namibijska vojna za neodvisnost ali južnoafriška grmičarska vojna. Takrat so Združeni Narodi razglasili, da na območju Namibije (včasih imenovane Jugozahodna Afrika) ne velja več mandat Južne Afrike kot skrbnika območja. Ker belim manjšinam to ni ustrezalo, te odločitve niso spoštovali. Tako je nastalo osvobodilno gibanje imenovano SWAPO<sup>39</sup> s svojim vojaškim delom, imenovanim PLAN,<sup>40</sup> ki si je do leta 1990 prizadevalo za osamosvojitve Namibije (On War 2017). Zraven teh gibanj, so zraven vključene na začetku še portugalske enote, ki so bile v boju v sosednji Angoli, prav tako pa kubanske, zambijske, itd. Borci Angole so obenem pomagali namibijskim silam, saj so oboji težili k istim ambicijam. Kljub temu da so Združeni narodi večkrat predlagali prekinitev oboroženih konfliktov in predajo ozemlja s strani Južne Afrike, se to ni zgodilo vse do leta 1988, ko je Južna Afrika umaknila svoje čete (On War 2017). Leta 1990 je tako nova država Namibija razglasila svojo samostojnost.

---

<sup>39</sup> SWAPO – Ang. South West Africa Peoples Organisation – Jugozahodno Afriška ljudska organizacija.

<sup>40</sup> PLAN – Ang. Peoples Liberation Army of Namibia – Ljudska osvobodilna armada Namibije.

## 7.1 NAMIBIJA IN POKONFLIKTNA OBNOVA

Namibija je po samostojnosti začela svojo pokonfliktno obnovo z vladajočo stranko SWAPO na čelu. Ta stranka je ohranjala oblast skoraj dve desetletji, saj si je kot glavna sila osamosvojitve lastila zasluge za novonastalo državo. Država je slabo napredovala na področju paradržavnih institucij, vendar je bilo njeno delovanje boljše na bančnem in izobraževalnem področju in na področju ministrstva za notranje zadeve (Christiansen 2012, 31).

Pomembno je poudariti tudi misijo UNTAG,<sup>41</sup> ki je v stroki priznana kot ena izmed najuspešnejših mirovnih operacij v zgodovini. S to misijo je Namibija dosegla *de facto* neodvisnost in kasneje tudi mednarodno priznanje, s čimer je postala polnopravni subjekt mednarodnega prava. Razlika v pristopu iz striktno vojaške naravnane misija v bolj politično obarvano misijo se je izkazala ključno za uspeh (Gupta 2015). Izkazala pa se je za odličen temelj za kasnejšo, razmeroma uspešno pokonfliktno obnovo.

Država je za razliko od drugih sosednjih držav, razmeroma dobro prenesla oblast z belske manjšine na temnopolto prebivalstvo, ki je s široko podporo razmeroma hitro tudi napisalo novo ustavo in jo uspešno implementiralo v pokonfliktno družbo. Nujno je poudariti, da je v takratnem času bila to ena izmed najbolj modernih ustav nasploh (Christiansen 2012, 32). Repatriacija bivših nasprotujočih strani je prav tako potekala uspešno in ljudje, razseljeni zaradi dolgotrajnega oboroženega konflikta, so začeli prihajati nazaj v državo (Christiansen 2012, 33).

Namibija je obenem odličen primer reševanja problema korupcije na afriški celine. Država danes zaseda 53. mesto na lestvici korupcije (6. mesto v Afriki), visoko pa je bila že leta 1998 (ko je prvič uvrščena na lestvico), ko si je delila 29. mesto, s čimer je bila na drugem mestu afriške celine (Transparency International 2017).

Gospodarstvo Namibije prva leta sicer doživlja rast skupnega BDP-ja, vendar BDP na prebivalca ni rasel. Razlog zato tiči predvsem v tem, da se je v novo nastalo državo preselilo veliko število novih ljudi. Kljub vsemu je država svoj GDP v prvih desetih letih samostojne države skoraj popeterila, v naslednjem desetletju pa skoraj podvajseterila. Spremenjena razmerja s strani nravnih virov na stran terciarnih sektorjev, lahko razumemo v luči povečanih vladnih storitev. Kljub preteklim sporom, je Južna Afrika še vedno ostala največja izvozna država za Namibijo (Christiansen 2012, 37–41). Pomembno je, da so se vztrajno povečevale

---

<sup>41</sup> UNTAG – Ang. United Nation Transition Assistance Group – Misija Združenih narodov za pomoč v tranziciji.

tudi direktne tuje investicije. Ta trend lahko vidimo tudi danes z izjemo svetovne gospodarske krize v prejšnjem desetletju (Chrustiansen 2012, 40).

## 7.2 AKTIVNOSTI PODJETJA DE BEERS V NAMIBIJI

Odkritja diamantov na obalnem območje Namibije segajo v leto 1908. Enako kot v Južni Afriki, so majhna podjetja začela z izkopavanji in se kasneje združevala v večja. Do leta 1920 je Ernest Oppenheimer konsolidiral ta območja v eno. Leta 1923 je podjetje dobilo ekskluzivno pravico za izčrpavanje na območju »Sperrgebiet«<sup>42</sup> ter s tem začelo svoj monopol na tem območju (Arye 2015).

Leta 1961 je podjetje prejelo prvo koncesijo za izkoriščanje diamantov na obalah Namibije. S tem so s svojimi investicijami pripomogli k veliko inovacijam na področju takšnega načina odkrivanja (vakumski ekstraktorji, ladje posebej namenjene za diamante, sonde za vrtanje, itd.). S tem je podjetje postalo prisotno tako na kopnem kot na morju Namibije (Arye 2015).

Podjetje je tudi ob državljanski vojni vzdrževalo svoj monopolni položaj v državi. Z ograjami, varnostniki in puščavo na eni strani, so ščitili svoj interes in svoje investicije pred morebitnimi nepravilnostmi.

Leta 1994 namibijska vlada in De Beers skupaj ustanovijo Namdeb Holding, katerega lastništvo si razdelita na pol. Holding je danes eden izmed največjih davkoplačevalcev državi in največji generator izmenjave državne valute s tujino (De Beers Group 2017). Znotraj njega najdemo tudi Namdeb Marine in Namdeb Diamond Corporation. Eno podjetje je namenjeno izkoriščanju na obalnem in morskem predelu, drugi del pa za izkoriščanje na zemlji (De Beers Group 2017).

De Beers je prav tako objavil leta 2005, da bo investiral približno 500 milijonov ameriških dolarjev v izgradnjo različnih proizvodnih obratov, med njimi tudi enega izmed večjih v Elisabeth Bay-u (Robinson 2005). S tem je podjetje pokazalo zavezanost k sodelovanju z namibijsko vlado, predvsem pa pokazalo, da želi dolgoročno sodelovanje.

Z Namibijo je De Beers podpisal leta 2015 rekordno 10-letno pogodbo o prodaji, vrednotenju in sortiranju diamantov, s katero prepušča prodajo 15% diamantov državi Namibiji (De Beers Group 2017). S tem jasno vidimo premik od preteklega sistema, ki je vzdrževal monopol na trgu preko Centralne prodajne organizacije, prav tako pa željo podjetja, da ostane prisotno na

---

<sup>42</sup> Območje jugozahodne Namibije, kjer je izkopavanje diamantov zaščiteno.

Namibijskem trgu. Tudi v objavi tega posla je so vidna zavzemanja k povečanju delovnih mest, pomagati pri svetli prihodnosti države, cenjenju partnerstva, itd. (De Beers Group 2017).

De Beers je aprila 2017 začel z novo investicijo skupaj z Namibijo (t.i. Debmarine Namibija), s katero je v morje splavil 12.000 ton težko in 113 metre dolgo ladjo imenovano SS Nojuma. Gre za največjo splavljeno ladjo na svetu za potrebe izkoriščanja diamantov. Z njo nameravajo do leta 2035 vzdrževati letne kapacitete črpanja 1.2 milijona karatov diamantov. Investicija je bila vredna kar 157 milijonov ameriških dolarjev<sup>43</sup> in predstavlja že šesto ladjo v floti (Lewis 2017).

Z vlado Namibije ima De Beers podpisano pogodbo do leta 2035, s čimer si v skupnem holdingu z Namibijsko vlado zagotavlja izkoriščanje na območju, velikem okoli 6000 kvadratnih kilometrov (Lewis 2017). Danes prinese podjetje državi Namibiji okoli 223 milijonov ameriških dolarjev in je odgovorno za vsak peti dolar, ki pride državo. Zaposluje okoli 2500 ljudi in takoj za namibijsko vlado doprinese največ h gospodarstvu (De Beers Group 2017). Podjetje še danes večino diamantov proda preko svoje Centralne prodajne organizacije (kjer se sicer dobiček deli), vendar že tudi država Namibija, po dogovoru s podjetjem, danes sama proda majhen delež. Predvsem v Namibiji jasno vidimo premik v strategiji podjetja, ki danes mora gledati na lokalno prebivalstvo, sprejemati podjetniško odgovornost in obenem, kot eden izmed največjih zaposlovalcev, posledično skrbeti za uravnoteženost svojih naložb.

## **8 PRIMERJALNA ANALIZA POKONFLIKTNIH OBNOV IN DIREKTNIH TUJIH INVESTICIJ PODJETJE DE BEERS V PREUČEVANIH DRŽAVAH**

Primerjalno analiza bo sledila štirimi temeljnimi dimenzijam pokonfliktne obnove, ki so: politična, družbena, ekonomska in varnostna.

V analizi vseh treh preučevanih državah so očitno vidne politične razlike v politični dimenziji. Medtem ko je Namibija nekakšen vzor temu, kako izvesti pokonfliktno obnovo in državo politično stabilizirati, za Angolo in DR Kongo to nikakor ne moremo trditi. V modernem času je razločno vidno, da podjetje želi stabilni politični sistem, ki spoštuje človekove pravice in pravno ureja področje diamantov tako, da že država sama vzpostavi temeljne mehanizme preprečevanja t.i. krvavih diamantov. Pretekle obtožbe podjetja na tem področju, ga danes

---

<sup>43</sup> Po ocenah podjetja De Beers (2017) celo okoli 180 milijonov ameriških dolarjev.

delajo zelo previdnega pri vstopanju v poslovne odnose. Podjetje tako išče demokratične družbe, kjer je vzpostavljen stabilen politični sistem. Tega dvojega pri Angoli in DR Kongu ni na vidiku. Posledično sta državi prežeti s korupcijo in političnimi elitami, ki si lastijo praktično vse, kar ima neko vrednost v državi. V DR Kongu tako skoraj ni ključnega strateškega državnega podjetja, v katerem nekdo od predsednikove širše družine ne bi imel deleža. Takšna in podobna ravnanja, so *a priori* proti moderni podjetniški odgovornosti, ki pa jo podjetje po izgubi monopola mora vzdrževati, če želi na trgu preživeti.

Družbeno dimenzijo, ki pomeni predvsem spravo in rekondiliacijo preteklih sprtih strani, lahko navežemo na politično dimenzijo. V DR Kongu še vedno vidimo občasne spopade, kar pomeni, da ta proces še ni končan. Prav tako Angola, kot prej opisano, popolno sprave še ni dosegla. Vse to zvišuje možnost ponovnih oboroženih konfliktov, kar pa je za podjetje zelo slabo. Namibija je, kar moramo realno priznati, na tem področju imela nekoliko lažje delo, saj razen sporov na ožjem delu, imenovanem Kaprivi (kjer se pojavlja osvobodilno gibanje) znotraj države nima tako sprtih različni etničnih skupin.

Ekonomska dimenzija pokonfliktne obnove je prav tako vprašljiva pri Angoli in DR Kongu. Če pri Namibiji vidimo preko skupnih lastništev s podjetjem De Beers pravi vzor usmerjanja direktnih tujih investicij v obdobje pokonfliktne obnove, pri drugih dveh preučevanih državah ni tako. Pomanjkanje je predvsem na področju razpršenosti dobičkov, ki izhajajo iz naravnih virov. Če Namibija uspešno preusmerja kapital, pridobljen iz diamantov v rast ostalih sektorjev, Angoli in DR Kongu to ne uspeva preveč dobro. Kot opredeljeno v teoretičnem delu, ključ za celosten razvoj države je vlaganje v ostale sektorje, kjer določeni naravni viri pomagajo pri začetku tega. Če država tega ne uspe pretvoriti v ostale sektorje, praktično stagnira tako v delovnih mestih kot na prihodkovni strani. Posledično seveda težko ustvarja razvoj, brez katerega ni uspešne pokonfliktne obnove. Pomembno je tudi poudariti, da je Namibija, kljub osvobodilni vojni, ohranila zelo dobre gospodarske odnose z Južno Afriko, ki je še danes njen prvi trgovinski partner.

Varnostna dimenzija zagotovo predstavlja problem v DR Kongu. Še danes različne oborožene skupine surovo obračunavajo s civilisti v vzhodnem delu države. V Angoli sicer lokalna policija in oborožene sile nekako nadzorujejo stanje v državi, vendar je vidna podvrženost vladajoči opciji, predvsem pa je zaznanih veliko kršitev človekovih pravic in nasilnih zatiranj opozicije. Tudi kriminal v obeh državah je na visoki ravni, kar pomeni da državi sami varnostnih razmer še nimata popolnoma pod kontrolo. Namibija na drugi strani svojim državljanom zagotavlja

varnost in razen manjših incidentov, velja za varno državo. Vsi ti opredeljeni razlogi predstavljajo skupek, ki pokaže, zakaj je podjetje prisotno z direktnimi tujimi investicijami v Namibije, v Angoli in DR Kongu pa ne.

## **9 ZAKLJUČEK IN ODGOVOR NA RAZISKOVALNO VPRAŠANJE**

Pokonfliktna obnova je zelo kompleksen proces, na katerega je potrebno gledati celostno. Vse štiri temeljne dimenzije morajo enakovredno sodelovati, da lahko dosegamo splošni napredek države. Tako tudi direktne tuje investicije redko pristanejo v državah, ki imajo primanjkljaj na katerem izmed sektorjev. Podjetja se danes zavedajo pojma podjetniške odgovornosti (naj si bo to njihova vrednota ali vsiljena s strani mednarodne skupnosti in njihovih kupcev) in so zelo pazljiva, na katere trge vstopajo. Tukaj sicer naletimo na velik paradoks. Če se podjetje, zaradi razmer v državi, ki so takšne, da bi omajale njegov ugled ne odloči vstopiti v državo, to pomeni še večjo katastrofo za lokalno prebivalstvo. Ker v tem diplomskem delu pišem o sektorju, ki je na začetku pokonfliktne obnove ključen za pridobivanje kapitala v vseh treh državah, lahko to zelo slabo vpliva na pokonfliktno obnovo kot celoto.

Če se vrnemo na klasične ekonomske dejavnike, ki do določali smer direktnih tujih investicij na področju naravnih virov, vidimo, da danes ti ne veljajo več popolnoma. Prevzem kontrole nad redkimi viri, izogibanje carinam, prevzem konkurenta ali izkoriščanje subvencij na določenem trgu še vedno predstavljajo tista temeljna vodila, da določena država sploh postane zanimiva za potencialnega tujega investitorja. Vendar pa moramo k temu dodati še dimenzije pokonfliktne obnove, ki morajo biti zadoščene. De Beers danes ne bo investiral v državo, ki je prežeta s korupcijo, kot npr. Angola in DR Kongo, pa čeprav zadoščata vsem prej opisanim kriterijem. Prav tako ne bodo investirali v državo, kjer jim nacionalno varnostni sistem ne omogoča normalnega poslovanja oz. zaščite svojih investicij.

Tudi politična stabilnost igra zelo velik pomen. De Beers svoja sredstva investira dolgoročno, saj prvo investira v raziskovanje nahajališč (kot npr. v Angoli), nato mora vzpostaviti drago infrastrukturo in šele nato lahko začne z izkopavanji. V politično ranljivih državah, kjer si etnične skupine drugače razlagajo lastništvo nad določenimi viri, je tveganje za vstop enostavno preveliko. In ne samo za vstop skozi direktne investicije oz. solastništvo (kot je vidno v večini afriških držav), temveč vedno bolj tudi za sam odkup diamantov s takšnih območij. Obtožbe o kupovanju krvavih diamantov so podjetje dodobra pretresle že v preteklosti in danes svojim

kupcem zagotavljajo ob nakupu potrdilo o celotni poti, ki jo je diamant prepotoval. Če je ta pot zakrita ali se izkaže za napačno, podjetje utrpí dolgoročno škodo, potencialno tudi nove tožbe.

In tukaj naletimo znova na varnostno dimenzijo. De Beers-ove pretekle zgodbe s konfliktnih območij, kjer se je skozi diamante financiral oborožen konflikt, so danes strah in trepet podjetja. V Angoli in DR Kongu, še danes obstaja sum (tudi glede na lastništva v podjetjih z diamanti), da se kapital steka v zasebne žepe ali pa da se z njim financirajo dejavnosti, ki niso v skladu z poslovno etiko podjetja.

Pomembno je poudariti, da podjetje samo, na trgih, kjer je prisotno, ogromno vlaga v družbeno odgovornost. Tako družinam svojih zaposlenih omogoča različna šolanja, seminarje, karierna napredovanja, itd. S tem želi postati integralni del civilne družbe, kjer nastopa, predvsem pa želi samo postati del pokonfliktne obnove. To je lepo vidno predvsem v Namibiji. Prav tako vidimo pomik na razvite trge v ostalih direktnih investicija podjetja. Danes je podjetje z izkopavanju prisotno v Bocvani, Kanadi, Namibiji in Južni Afriki, medtem ko je prodajna mreža razvejana predvsem po najrazvitejših trgih. Izguba monopola na trgu in nova paradigma na področju multinacionalk, sta podjetje v zadnjih 20-ih letih preoblikovala praktično iz temeljev. Če je De Beers včasih predstavljal klasični primer »nedotakljivega« podjetja, danes na trgu tekmuje z vsemi ostalimi konkurenti, tako državnimi kot zasebnimi.

## 10 LITERATURA

1. *Anglo-American plc*. 2017. Dostopno prek: <http://www.angloamerican.com> (22. julij 2017).
2. Arye, Ehud Laniado. 2015. *Diamond Mining in Namibia – Past and Present*. Ehud Arye Laniado. Dostopno prek: <http://www.ehudlaniado.com/home/index.php/news/entry/diamond-mining-in-namibia-past-and-present> (12. avgust 2017).
3. Bavier, Joe. 2009. De Beers stops diamond exploration in Congo. *Reuters*, 3. april. Dostopno prek: <https://www.reuters.com/article/congo-democratic-de-beers-idUSL364187620090403> (14. avgust 2017).
4. BBC. 2005. De Beers in Angolan diamond deal. *BBC*, 27. maj. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/business/4587269.stm> (15. avgust 2017).
5. Beck, Johannes. 2012. Angola: ten years after civil war. *Deutsche Welle*, 4. april. Dostopno prek: <http://www.dw.com/en/angola-ten-years-after-civil-war/a-15858985> (29. julij 2017).
6. Bergman, Phyllis in Lea Goldman. 2003. Cracked De Beers. *Forbes*, 15. september. Dostopno prek: <https://www.forbes.com/forbes/2003/0915/108.html> (15. avgust 2017).
7. Boege, Volker in Daniel M. Franks. 2012. Reopening and developing mines in post-conflict settings: The challenge of company-community relations. V *High-Value Natural Resources and Peacebuilding*, ur. Lujala Paivi in Siri A. Rustadt, London: Earthscan.
8. Bray, John. 2003. Attracting Reputable Companies to Risky Environments: Petroleum and Mining Companies. V *Natural Resources and Violent Conflict – Options and Actions*, ur. Ian Bannon in Paul Collier, 278–252. Washington D.C.: The World Bank.
9. Central Intelligence Agency. 2017. Democratic Republic of Congo. *The World Factbook*, 17. julij. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cg.html> (25. julij 2017).
10. Christiansen, Thomas. 2012. Assessing Namibia's performance two decades after independence: Part II: Sectoral analysis. V *Journal of Namibian Studies* 11: 29–61.
11. *De Beers Group*. 2017. Dostopno prek: <https://www.debeersgroup.com> (18. Julij 2017).

12. De Gregorio, José. 2003. *The Role of Foreign Direct Investment and Natural Resources in Economic Development. Central Bank Of Chile Working Papers, št. 196*. Huérfanos: Central Bank of Chile. Dostopno prek: <http://si2.bcentral.cl/public/pdf/documentos-trabajo/pdf/dtbc196.pdf> (11. Julij 2017).
13. Del Castillo, Graciana. 2008. *Rebuilding War-Torn States – The Challenge of Post-Conflict Economic Reconstruction*. New York: Oxford University Press.
14. Economy Watch. 2010. Angola Economy Structure. *Economy Watch*, 7. april. Dostopno prek: [http://www.economywatch.com/world\\_economy/angola/structure-of-economy.html](http://www.economywatch.com/world_economy/angola/structure-of-economy.html) (25. julij 2017).
15. *Element Six Industrial Diamonds*. 2017. Dostopno prek: <https://www.e6.com> (23. julij 2017).
16. Els, Frik. 2017. Top 50 mining companies reshuffle as Chinese, lithium firms climb ranking. *Mining*, 5 julij. Dostopno prek: <http://www.mining.com/top-50-mining-companies-reshuffle-chinese-lithium-firms-climb-rankings/> (22. julij 2017).
17. Erlich, Edward I. in Dan W. Hausel. 2002. *Diamond Deposits: Origin, Exploration and History of Discovery*. Littleton: Society for Mining, Metallurgy and Exploration, Inc (SME).
18. *Extractive Industries Transparency Initiative*. 2017. Dostopno prek: <https://eiti.org/who-we-are> (29. julij 2017).
19. Garb, Maja. 2009. Pokonfliktna rekonstrukcija - Koncept in primeri dejavnosti Evropske unije, Svetovne Banke in CARE. *Varnost, humanitarnost, obnova in razvoj*, ur. Bojan Pipenbaher, 96–114. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Urad za civilno obrambo, Sektor za civilno obrambo.
20. Gelb, Alan. 2010. *Economic Diversification in Resource Rich Countries*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/np/seminars/eng/2010/afrfin/pdf/Gelb2.pdf> (24. julij 2017).
21. Global Policy Forum. 2017. *Angola*. Dostopno prek: <https://www.globalpolicy.org/security-council/index-of-countries-on-the-security-council-agenda/angola.html> (26. julij 2017).

22. Global Security. 2017. *Congo war*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/congo.htm> (29. julij 2017).
23. Goldschein, Eric. 2011. The History Of How De Beers Created And Lost The Most Powerful Monopoly Ever. *Business Insider*, 19. december. Dostopno prek: <http://www.businessinsider.com/history-of-de-beers-2011-12#> (17. Julij 2017).
24. Graff, Michelle. 2017. De Beers Sees Sales, Profits Jump in 2016. *National Jeweler*, 21. februar. Dostopno prek: <http://www.nationaljeweler.com/diamonds-gems/supply/5159-de-beers-sees-sales-profits-jump-in-2016> (23. Julij 2017).
25. Gupta, Neti. 2015. Namibia as a Successful Peace Operation. *The Borgen Project*, 4. april. Dostopno prek: <https://borgenproject.org/namibia-as-a-successful-peace-operation/> (11. avgust 2017).
26. Hellmüller, Sara. 2015. *Timing and Sequencing of Post-Conflict Reconstruction and Peacebuilding Efforts in DR Congo*. CPRD Working paper št. 35. Leuven: Center for Research Peace and Development. Dostopno prek: <https://soc.kuleuven.be/crpd/files/working-papers/working-paper-hellmuller.pdf> (29. julij 2017).
27. Henning, Albrecht. 2012. *Alfred Beit – The Hamburg Diamond King*. Hamburg: Hamburg University Press. Dostopno prek: [http://hup.sub.uni-hamburg.de/volltexte/2012/127/pdf/HamburgUP\\_MfW09\\_Beit\\_EN.pdf](http://hup.sub.uni-hamburg.de/volltexte/2012/127/pdf/HamburgUP_MfW09_Beit_EN.pdf) (20. Julij 2017).
28. Index Mundi. 2017. *Namibia Economy Profile 2017*. Dostopno prek: [http://www.indexmundi.com/namibia/economy\\_profile.html](http://www.indexmundi.com/namibia/economy_profile.html) (25. julij 2017).
29. *International Institute of Diamond Valuation*. 2017. Dostopno prek: <https://www.iidv.com> (23. julij 2017).
30. JCK. 2003. De Beers applies to return to Congo. *JCK Magazine*, 30. oktober. Dostopno prek: <http://www.jckonline.com/editorial-article/de-beers-applies-to-return-to-congo/> (14. avgust 2017).
31. Kavanagh, Michael, Franz Wild in Thomas Wilson. 2016. With His Family's Fortune at Stake, President Kabila Digs In. *Bloomberg*, 15. december. Dostopno prek:

<https://www.bloomberg.com/news/features/2016-12-15/with-his-family-fortune-at-stake-congo-president-kabila-digs-in> (14. avgust 2017).

32. Kiende, Kassongo Martin. 2015. Strategies for FDI in the Mining Industries of DR Congo. *Korea Review of International Studies*, 21–40. Seoul: Global Research Institute. Dostopno prek: <http://gsis.korea.ac.kr/wp-content/uploads/2015/06/15-2-02-Martin-Kiende-Kasongo.pdf> (31. julij 2017).

33. *Kimberly Process*. 2017. Dostopno prek: <https://www.kimberleyprocess.com> (25. julij 2017).

34. Kopač, Erik. 2009. Tuje investicije in države v konfliktu. *Varnost, humanitarnost, obnova in razvoj*, ur. Bojan Pipenbaher, 76–94. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Urad za civilno obrambo, Sektor za civilno obrambo.

35. Kretschmer, Tobias. 1998. *De Beers and Beyond: The History of the International Diamond Cartel*. London Business School: London.

36. Laxmidas, Shrikesh. 2014. Angola to grant De Beers new diamond exploration licence: minister. *Reuters*, 10. april. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/us-africa-summit-angola-idUSBREA3618Y20140410> (15. avgust 2017).

37. *Nations Online*. 2017. Dostopno prek: <http://www.nationsonline.org> (25. Julij 2017).

38. Obijiofor Aginam, Nicholas Turner in Vesselin Popovski. 2008. Post-conflict Countries and Foreign Investment. *Policy Brief*, št. 8. Tokyo: United Nations University. Dostopno prek: [http://collections.unu.edu/eserv/UNU:3066/pb08\\_08.pdf](http://collections.unu.edu/eserv/UNU:3066/pb08_08.pdf) (9. Julij 2008).

39. On War. 2017. *Namibian War on Independence 1966 – 1988*. Dostopno prek: <https://www.onwar.com/aced/chrono/c1900s/yr60/fnamibia1966.htm> (1. julij 2017).

40. Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj. 2008. *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment – 4th Edition*. Pariz: OECD Publishing.

41. Organizacija Združenih Narodov. 2017. *MONUC background*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/monuc/background.shtml> (29. Julij 2017).

42. Paulo, J. Manuel. 2004. From Military Peace to Social Justice: The Angolan peace process. *The role of United Nations in the Angolan peace process*, ur. Guus Meijer, 28–31. Consolidation Resources: London.
43. Poročilo generalnega sekretarja Združenih Narodov. 2002. *Poročilo generalnega sekretarja varnostnemu svetu o Angoli – Report of the Secretary General to the Security Council on Angola*. Dostopno prek: [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/2002/834](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2002/834) (26. julij 2017).
44. Robinson, Albert. 2005. De Beers Planning Huge Namibia Investment. *IDEX*, 14. avgust. Dostopno prek: <http://www.idexonline.com/FullArticle?Id=24475> (14. avgust 2017).
45. Rowley, Paul. 2016. *De Beers Global Sightholders Sales*. Dostopno prek: <http://www.angloamerican.com/~media/Files/A/Anglo-American-PLC-V2/documents/de-beers-global-sightholder-sales-nov-2016.pdf> (23. julij 2017).
46. Lewis, Barbara. 2017. De Beers, Namibia launch worlds biggest diamond exploration ship. *Reuters*, 15. junij. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/us-anglo-american-debeers-namibia-idUSKBN1961HS> (11. avgust 2017).
47. Said, Sammy. 2013. *Top 10 Countries with the Most Diamonds Found*. Dostopno prek: <http://www.therichest.com/expensive-lifestyle/location/top-10-countries-with-the-most-diamonds-found/> (25. julij 2017).
48. Salvatore, Dominic. 2013. *International Economics – 11th Edition*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
49. Smillie, Ian. 2010. *Blood on the Stone: Greed, Corruption and War in the Global Diamond Trade*. London: Anthem Press.
50. The Economist. 2011. Anglo-American and De Beers: Buying to sell. *The Economist*, 4. november. Dostopno prek: <https://www.economist.com/blogs/schumpeter/2011/11/anglo-american-and-de-beers> (22. julij 2017).
51. *The International Institute of Diamond Grading & Research*. 2017. Dostopno prek: <https://www.iidgr.com> (23. julij 2017).

52. *The Rothschild Archive*. 2017. Dostopno prek: <https://www.rothschildarchive.org/exhibitions/timeline/> (20. Julij 2017).
53. The Telegraph. 2004. De Beers cleared over blood diamonds. *The Telegraph*, 15. maj. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/finance/2885517/De-Beers-cleared-over-blood-diamonds.html> (14. avgust 2017).
54. Transparency International. 2017. *Corruption Perception Index*. Dostopno prek: [https://www.transparency.org/news/feature/corruption\\_perceptions\\_index\\_2016](https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016) (29. julij 2017).
55. Trustfull, Paul. 2015. Democratic Republic of Congo becomes Africas unexpected success story. *World Finance*, 28. julij. Dostopno prek: <https://www.worldfinance.com/infrastructure-investment/democratic-republic-of-congo-becomes-africas-unexpected-success-story> (25. julij 2017).
56. Tzifakis, Nikolaos. 2013. *Post-Conflict Economic Reconstruction*. Dostopno prek: <http://pesd.princeton.edu/?q=node/260> (8. julij 2017).
57. University of Massachusetts. 2017. *Conflict profile: Angola (1975 – 2002)*. Dostopno prek: <http://www.peri.umass.edu/fileadmin/pdf/Angola.pdf> (26. julij 2017).
58. World Atlas. 2017. *The Worlds Largest Oil Reserves by Country*. Dostopno prek: <http://www.worldatlas.com/articles/the-world-s-largest-oil-reserves-by-country.html> (25. julij 2017).
59. World Bank. 2017. *The World Bank in DRC*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/country/drc/overview> (29. julij 2017).
60. Zimmisky, Paul. 2013. *Diamonds: Driven by market forces for the first time in 100 years*. Dostopno prek: <http://www.resourceinvestor.com/2013/04/09/diamonds-driven-market-forces-first-time-100-years?page=1> (22. julij 2017).
61. Zongwe, Dunia. 2010. *On the Road to Post Conflict Reconstruction by Contract: The Angola Model*. Dostopno prek: [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1730442](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1730442) (28. julij 2017).

